

Przyszłość regionów samorządowych w Polsce: nowe wyzwania i zadania

W opracowaniu pod tytułem „Przyszłość Regionów Samorządowych w Polsce” (Analizy i Opinie NR 6/74/2025), wydane przez Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego, czytamy m.in. że początkowo słabe finansowo województwa stały się kluczowym partnerem w absorpcji funduszy strukturalnych i wdrożeniu Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). To umocniło je politycznie i pozwoliło na realizację zadań własnych, takich jak regionalny transport kolejowy czy organizacja służby zdrowia.

Jak diagnozują autorzy obecnie nadchodzi kres tej epoki. Rosnąca zamożność Polski oznacza ograniczenie dostępu do unijnych funduszy spójności, a zmiana priorytetów UE (m.in. na politykę obronną) oraz ryzyko centralizacji polityki regionalnej i zastąpienie RPO przez Plany Partnerstwa Krajowego i Regionalnego radykalnie ograniczy sprawczość władz wojewódzkich w kształtowaniu rozwoju.

W kontekście globalnej niepewności i konieczności przejścia do gospodarki opartej na innowacjach, wyzwania te prowokują do pytania: *Quo vadis* samorządzie wojewódzki?. W Polsce system zarządzania terytorialnego uległ spłaszczeniu do poziomu centralnego i gminnego, spychając województwa i powiaty na margines. Brak narzędzi prawnych i finansowych na poziomie regionalnym spowalnia dynamikę rozwoju kraju i pogłębia zróżnicowania wewnątrzregionalne (polaryzacja miasto-wieś).

Przyszła rola samorządu wojewódzkiego wymaga skupienia się na nowych zadaniach, takich jak walka z wykluczeniem komunikacyjnym (np. transport autobusowy) czy selektywne wspieranie innowacji i integracja z międzynarodowymi sieciami współpracy. Kluczowe jest fundamentalne wzmocnienie strukturalnej pozycji samorządów regionalnych – poprzez zapewnienie im realnej sprawczości finansowej i politycznej (np. udział w podatku VAT z mechanizmami redystrybucji) oraz przywrócenie ich roli w strategicznym planowaniu rozwoju. Jest to droga do budowy pluralistycznego, wielośrodkowego państwa, odpornego na polaryzację i zdolnego do efektywnego zarządzania rozwojem kraju.

Analizy wskazują, że polski system zarządzania terytorialnego uległ spłaszczeniu do poziomu centralnego i gminnego, spychając województwa i powiaty na margines. Brak realnych narzędzi prawnych i finansowych na szczeblu regionalnym jest czynnikiem spowalniającym dynamikę rozwoju kraju i pogłębiającym zróżnicowania wewnątrzregionalne, zwłaszcza na osi miasto-wieś.

Autorami opracowania są:

- Grzegorz Gorzelak, profesor nauk ekonomicznych
- Prof. Iwona Sagan, Uniwersytet Gdański,
- Dr hab. Anna Wojciuk, prof. uczelni, Uniwersytet Warszawski,
- Dr Piotr Żuber, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Wstępem opatrzył prof. Paweł Swianiewicz, dyrektor Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego.

Cały raport do przeczytania:

PRZYSZŁOŚĆ REGIONÓW SAMORZĄDOWYCH W POLSCE

ANALIZY I OPINIE NR 7 (75)/2025

Debaty Samorządowe
Narodowego Instytutu Samorządu Terytorialnego

Narodowy
Instytut
Samorządu
Terytorialnego

